

ÖĞRETMEN ADAYLARI İÇİN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME GENEL YETERLİK ALGISI ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Zekeriya NARTGÜN *

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme alanına yönelik genel yeterlik algılarının ölçülmesinde kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu amaçla hazırlanan 5’li likert tipi denemelik ifadeler 210 kişilik bir öğretmen adayı grubuna uygulanmış ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. Yapılan faktör analizi çalışması ölçeğin üç boyutlu olduğunu göstermektedir. İlk boyutta 6, ikinci boyutta 9, üçüncü boyutta ise yine 9 madde yer almıştır. Boyutlardan ilki “temel kavramlar”; ikincisi “ölçme teknikleri”; üçüncüsü ise “istatistiksel çözümleme ve raporlaştırma” biçiminde adlandırılmıştır. Madde-ölçek korelasyonu ve alt-üst grup yöntemine göre yapılan madde analizleri sonuçlarına göre deneme uygulamasına giren tüm maddeler nihai ölçekte yer alabilecek niteliktedir. Boyutlara ve ölçeğin bütününe ait iç tutarlık güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0,84; 0,79; 0,77 ve 0,87’dir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0,91’dir. Tüm bu sonuçlar, geliştirilen ölçeğin öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme alanına yönelik genel yeterlik algılarının ölçülmesinde kullanılabilirliğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Ölçme, Değerlendirme, Yeterlik Algısı, Ölçek Geliştirme

MEASUREMENT AND EVALUATION COMMON COMPETENCY PERCEPTION SCALE FOR PROSPECTIVE TEACHERS: A VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

ABSTRACT

The purpose of this study is to develop a reliable and valid scale which will be used to measure the measurement and evaluation competency levels of prospective teachers according to their perceptions. Likert type items, prepared for this aim, are applied to 210 prospective teachers and the data were analyzed. According to factor analysis results there are three factors. The first factor has 6, second factor has 9 and third factor has 9 items. The factors are “basic concepts”, “measurement techniques” and “statistical analysis and reporting” respectively. Item analysis techniques showed that all items can be used in a final scale. Internal consistency reliability coefficient levels of three factors and whole scale are 0,84; 0,79; 0,77 and 0,87 respectively. Test-re test reliability coefficient level is 0,91. All results show that this scale can be used to measure the measurement and evaluation competency levels of prospective teachers according to their perceptions.

Key words: Measurement, Evaluation, Competency Perception, Scale Development

* Yrd. Doç. Dr. , Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü.

1. GİRİŞ

Ölçme ve değerlendirme çağdaş eğitim sistemlerinin ayrılmaz bir ögesidir. Eğitim sistemi içinde yapılan ölçme ve değerlendirme faaliyetleri ile, bir yandan öğrenciyi tanıma ve öğretim sürecine yerleştirme, öğrenci başarısını belirleme ve geliştirme, öğrencilerin öğrenme düzeylerini tespit ederek öğretimde karşılaşılan güçlük, eksiklik ve hataları ortaya koyma, öğretim hizmetinin etkililiğini belirleme, öğrencileri yönlendirme, öğretim programlarının sağlamlığını test etme vb. durumlar için sağlam veriler üretilirken (Baykul, 2000; M.E.B., 1990), diğer yandan, eğitim sistem ve uygulamalarında çok çeşitli ve değişik kararların (yönetmelik, öğretimi geliştirme, rehberlik ve araştırma) verilmesi için gerekli olan geçerli ve güvenilir bilgiler elde edilmektedir (Mehrens ve Lehmann, 1991).

Eğitim sistemlerinde çağdaş uygulamalara öncelik veren ülkeler, çağın gerektirdiği niteliklerle donanık birey yetiştirme çabaları çerçevesinde ölçme ve değerlendirmeye büyük önem vermişler ve ölçme ve değerlendirmeyi öğretmenlerin temel mesleki alan yeterliklerinden biri haline getirmişlerdir. (Stiggins, 1999). Bu bağlamda ilgili ülkeler, öğretmen yetiştirme kurumlarında, ölçme ve değerlendirmeye dönük teorik ve uygulamalı derslerin sayısını ve kredilerini artırmışlardır (Costa, 1989; Salend, 1995; Ediger, 2000). Türkiye’de ölçme ve değerlendirmeye yönelik bilgi ve becerilerin “öğretimi planlama ve değerlendirme” dersi içinde verilmesi gibi farklı zamanlarda farklı uygulamalar yapılmış olmakla yeni düzenlemelerle (YÖK, 2006) ölçme ve değerlendirme eğitim fakültelerinin tüm bölümlerinde bağımsız bir ders olarak verilmeye başlanmıştır.

Türkiye’de, öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yeterliklerinin incelendiği çeşitli çalışmalarda (Yanpar, 1992; Güven 2001; Bıçak ve Çakan, 2004; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007) öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun ölçme ve değerlendirmeye dönük belli konu alanlarında kendilerini yetersiz gördükleri ve gelişime ihtiyaç duydukları, daha çok kendilerini yeterli hissettikleri ölçme tekniklerini kullandıkları vb sonuçlara ulaşılmıştır.

Türk eğitim sistemindeki yeniden yapılanma çalışmaları neticesinde, 2004 yılından itibaren ilk ve ortaöğretim programları yeniden hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. Yapılandırmacı öğrenme kuramını temele alarak hazırlanan bu programların ölçme ve değerlendirme ögesinde de önemli değişikliklere gidilerek çok sayıda yeni ölçme tekniği sürece eklenmiştir (Nartgün, 2008).

Ölçme ve değerlendirme yeterlikleri bakımından kendilerini yetersiz gören öğretmenlerin yetersizlik düzeyleri yeni programların gerektirdiği ölçme ve değerlendirme teknikleri ile büsbütün artmıştır (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007).

Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme alanındaki yetersizlikleri T.C. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında hizmet içi eğitimlerle, özel okullarda ise alan uzmanlarınca verilen seminerlerle giderilmeye çalışılmaktadır. Bu durum hem zaman, hem harcanan emek, hem de ekonomik bakımdan büyük kayıplara yol açmaktadır. Yapılan hizmet içi eğitim ve seminer uygulamalarının ne düzeyde işe yaradığı ise ayrı bir tartışma konusudur. Önemli olan öğretmenleri istenilen yeterliklerle donanık yetiştirmektir. Bunun sorumluluğu öğretmen yetiştirme kurumlarına aittir.

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme yeterlikleri bakımından kendilerini ne düzeyde yeterli gördüklerini belirleyebilecek geçerli ve güvenilir bir yeterlik algısı ölçeği geliştirmektir.

Geliştirilen ölçeğin uygulanmasından elde edilen verilerin hem ilgili kuruma hem de ilgili öğretim elemanlarına önemli dönütler vereceği ve elde edilen dönütler neticesinde

öğretim sürecinde ilgili değişiklikleri yapmalarına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu kısımda ölçek geliştirme sürecinde yapılan iş ve işlemlere ilişkin bilgiler sunulmuştur. Ölçek geliştirme süreci hakkında bilgi sunan kaynakların (Tezbaşaran, 1997; Tavşancıl, 2006) incelenmesi neticesinde bu sürecin üç aşamaya ayrılacağı sonucuna varılmıştır. Bu aşamalar, araştırmacı tarafından, “deneme uygulaması öncesinde yapılan işlemler”, “deneme uygulaması” ve “deneme uygulamasından elde edilen verilerin işlenmesi ve çözümlenmesi” biçiminde adlandırılmıştır. Her bir aşamada yapılan iş ve işlemler aşağıda verilmiştir.

2.1. Deneme Uygulaması Öncesinde Yapılan İşlemler

İlk aşamada, öncelikle nelerin ölçme ve değerlendirme genel yeterlikleri kapsamında yer alabileceği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, ilk olarak, Türkiye’de hâlihazırda uygulanmakta olan ilk ve ortaöğretim programlarının ölçme ve değerlendirme ögesi analiz edilmiştir. Böylece programların uygulayıcısı olan öğretmenlerden ölçme ve değerlendirme uygulamaları çerçevesinde neler beklendiği tespit edilmiştir. Daha sonra, öğretmenlerin ölçme ve değerlendirmeye yönelik sahip olması gereken yeterliklerin neler olduğu konusunun ele alındığı çalışmalar incelenmiştir (MEB, 2006). Son olarak, ölçme ve değerlendirme konusunda referans kaynak olarak kullanılan çeşitli Türkçe ve İngilizce ders kitapları (Turgut, 1990; Tekin, 1993; Erkuş, 2006; Atılgan, Kan ve Doğan, 2007; Bahar, Nartgün, Durmuş ve Bıçak, 2008; Salvia ve Ysseldyke, 1995; Popham, 2003; Nitko, 2004) incelenerek öğretmen adaylarına kazandırılmaya çalışılan yeterlikler belirlenmiştir.

Çalışmada, öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme genel yeterlik algılarını belirlemede kullanılacak bir ölçek geliştirmek amaçlandığından, belirlenen yeterlikler kendi içinde gruplanarak her bir grubu temsil eden bir genel yeterlik ifadesi yazılmıştır. Yazılan genel yeterlik ifade sayısı 24’tür. Yazılan her bir genel yeterlik ifadesinin temsil ettiği yeterlikler konusunda öğretmen adayları arasında görüş birliği olup olmadığını belirlemek amacıyla bu ifadeler 20 kişilik bir öğrenci grubuna sunulmuş ve her bir genel yeterlik ifadesinin temsil ettiği yeterlikleri belirlemeleri istenmiştir. Görüşleri alınan öğretmen adaylarının tamamı ölçme ve değerlendirme dersini almış öğrencilerden oluşmaktadır. Elde edilen sonuçlar her bir genel yeterlik ifadesinin temsil ettiği yeterlikler konusunda öğretmen adayları arasında görüş birliği bulunduğu yönündedir.

Yazılan ifadeler 5’li likert tipi ölçek formatında düzenlenerek deneme formu oluşturulmuştur. Deneme formunda yer alan her bir ifade için sunulan cevap seçenekleri sırasıyla “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, “orta düzeyde yeterliyim”, “yetersizim” ve “çok yetersizim” biçimindedir.

Deneme formu üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda ölçekte yer alacak ifadelerin nasıl cevaplanması gerektiğine ilişkin bir yönerge yer almaktadır. İkinci kısımda katılımcılara ait kişisel bilgilerin (sınıf, cinsiyet, ölçme ve değerlendirme dersi alıp almama durumu) elde edilmesine dönük sorular bulunmaktadır. Üçüncü kısımda ise genel yeterlik ifadelerine ve cevap seçeneklerine yer verilmiştir.

2.2. Deneme Uygulaması

Oluşturulan deneme formu, 2007-2008 öğretim yılı ikinci yarısında, bir devlet üniversitesindeki eğitim fakültesinin farklı bölüm ve anabilim dallarında öğrenim gören toplam 210 öğretmen adayına uygulanmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygulama kapsamında yer alan öğretmen adaylarından

85'i 3. sınıfta (47 bayan, 38 erkek) ve 125'i ise dördüncü sınıfta (69 bayan, 56 erkek) öğrenim görmektedir. Çalışmada yer alan tüm katılımcılar ölçme ve değerlendirme dersini almışlardır.

2.3. Deneme Uygulamasından Elde Edilen Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi

Her bir katılımcının kişisel bilgileri ve deneme formunda yer alan her bir ifadeye verdikleri cevaplar SPSS 15.00 paket programına işlenmiştir. Cevap seçeneklerinin işlenmesinde çok yeterliyim seçeneği için 5, yeterliyim seçeneği için 4, orta düzeyde yeterliyim seçeneği için 3, yetersizim seçeneği için 2 ve çok yetersizim seçeneği için 1 değeri kullanılmıştır.

Verilerin işlenmesinden sonra, nihai ölçeğin oluşturulma süreci başlatılmıştır. Bu amaçla, ilk adımda ölçeğin tek ya da çok boyutlu olup olmadığını, çok boyutlu ise hangi maddelerin hangi boyutlar altında toplandığını belirlemek amacıyla veriler faktör analizine tabi tutulmuştur. Böylece ölçeğin yapı geçerliği kanıtlanmaya çalışılmıştır. İkinci adımda deneme uygulamasına tabi tutulan maddelerden nihai ölçekte yer alabilecek olanları belirlemek amacıyla, bir başka deyişle maddelerin geçerli olup olmadığını belirlemek amacıyla, madde analizi yapılmıştır. Maddelerin analizinde madde-ölçek korelasyonuna dayalı madde analizi ve alt-üst grup yöntemine dayalı madde analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Üçüncü adımda ise dış ölçüte dayalı geçerlik belirleme yöntemi kullanılarak ölçeğin geçerliğine ilişkin yeni bir kanıt sunulmaya çalışılmıştır. Dördüncü adımda ilgili analizler neticesinde oluşan ölçeğin güvenilirliğine yönelik kanıtlar sunulmuştur. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin kanıtların sunulmasından kullanılan teknikler ise sırasıyla iç tutarlılık güvenilirliği ve test tekrar test güvenilirliğidir.

3. BULGULAR

3.1. Ölçeğin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin, yapı geçerliği faktör analizi ile test edilmiştir. Bu amaçla önce deneme uygulamasından elde edilen verilerin faktör analizine uygun olup olmadığına bakılmıştır. Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testlerinin sonuçları tablo 1'de görüldüğü gibidir.

Tablo 1. KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Uyum Ölçüsü		0,768
	X ²	9995,408
Bartlett Küresellik Testi	sd	276
	p	0,000

Tablo 1'de görüldüğü üzere, hesaplanan KMO uyum ölçüsü değeri 0,768'dir. Bu değer kritik değer olarak kabul edilen 0,70'in üzerindedir. Aynı veriler için hesaplanan Bartlett Küresellik Testi ise 9995,408 olup 0,001 düzeyinde manidardır (X²276=9995,408). Elde edilen bu değerler deneme uygulamasından elde edilen verilerin faktör analizine tabi tutulabileceğini göstermektedir.

Temel bileşenler analizi ve dik döndürme (varimax rotation) kullanılarak yapılan faktör analizi sonuçları aşağıda tablolaştırılarak verilmiştir. Tablo 2'de görüldüğü üzere, öz değeri 1'den büyük 3 faktör vardır. Bu üç faktörün açıkladığı toplam varyans % 64,875'dir. Her bir faktörün açıkladığı toplam varyans döndürme sonrasında sırasıyla 22,125; 22,004 ve 20,746'dır. Başlangıç öz değerleri dikkate alındığında, birinci faktöre ait öz değer (5,074) ikinci faktöre ait öz değerden (1,707) çok yüksek olması ölçeğin bir bütün olarak genel bir faktöre sahip olduğu biçiminde de yorumlanabilir.

Tablo 2. Faktör Analizi Sonuçları

Faktör	Başlangıç Öz Değerler			Toplam Faktör Yükleri			Döndürme Sonrası Toplam Faktör Yükleri		
	Topl.	Vary %	Küm %	Toplam	Vary %	Küm %	Toplam	Vary %	Küm %
1	5,074	42,284	42,284	5,074	42,284	42,284	2,655	22,125	22,125
2	1,707	14,227	56,511	1,707	14,227	56,511	2,640	22,004	44,129
3	1,004	8,363	64,875	1,004	8,363	64,875	2,490	20,746	64,875
4	,706	5,883	70,757						
5	,681	5,675	76,432						
6	,620	5,168	81,601						
7	,491	4,096	85,696						
8	,421	3,506	89,202						
9	,410	3,417	92,618						
10	,364	3,029	95,648						
11	,310	2,581	98,229						
12	,212	1,771	100,000						

Diğer taraftan, varimax dik döndürme tekniği ile yapılan incelemeler ölçeğin üç faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Deneme formunda yer alan maddelerin hangi faktörler altında toplandığı tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Maddelere Ait Faktör Yük, r ve t Değerleri

Madde no	1. Faktör	2. Faktör	3. faktör	r	t
2	0,828			0,735*	10,91*
5	0,823			0,730*	10,94*
1	0,780			0,711*	10,45*
4	0,773			0,738*	10,90*
6	0,763			0,656*	11,88*
3	0,757			0,568*	19,45*
10		0,784		0,567*	8,46*
14		0,779		0,560*	7,88*
12		0,756		0,598*	6,79*
8		0,754		0,845*	6,83*
9		0,749		0,592*	8,08*
13		0,743		0,695*	7,89*
11		0,585		0,749*	8,44*
7		0,579		0,850*	11,19*
19		0,481		0,890*	13,00*
16			0,868	0,680*	9,22*
21			0,860	0,561*	10,75*
22			0,833	0,566*	10,52*
17			0,830	0,598*	8332*
23			0,586	0,745*	12,62*
18			0,580	0,552*	10,56*
15			0,477	0,635*	11,21*
20			0,468	0,749*	10,65*
24			0,465	0,650*	1016*

* p<0,01 düzeyinde manidar

Tablo 3’te görüldüğü gibi, 1., 2., 3., 4., 5. ve 6. maddeler birinci faktörde; 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., ve 19. maddeler ikinci faktörde; 15., 16., 17., 18., 20., 21., 22., 23. ve 24. maddeler ise üçüncü faktör altında en yüksek yük değerlerine sahiptir. Birinci faktör altında yer alan maddelerin yük değerleri 0,757 ile 0,828 arasında; ikinci faktör altında yer alan maddelerin yük değerleri 0,481 ile 0,784 arasında; üçüncü faktör altında yer alan maddelerin yük değerleri ise 0,465 ile 0,868 arasında değişmektedir. Buna göre, ölçek üç faktörlü olup tüm

maddeler nihai ölçekte yer alabilecek yeter yük değerine sahiptir.

Belirlenen faktörler altında yer alan maddelerin kapsamları incelendiğinde birinci faktörde yer alanların daha çok temel kavramlarla, ikinci faktörde yer alanların ölçme yöntem ve teknikleriyle, üçüncü faktörde yer alanların ise madde ve test istatistikleri ve raporlaştırma süreciyle ilişkili olduğu görülmüştür. Bu incelemeler sonunda ilk faktör “temel kavramlar”; ikinci faktör “ölçme teknikleri”; üçüncü faktör ise “istatistiksel çözümleme ve raporlaştırma” biçiminde adlandırılmıştır. Ölçek Ek: 1’de verilmiştir.

Maddelerin geçerli olup olmadığına yönelik yapılan madde ölçek korelasyonuna dayalı madde analizi (r) sonuçları ve alt-üst grup yöntemine dayalı madde analizi (t) sonuçları tablo 3’ün son iki sütununda görüldüğü gibidir. Buna göre, maddelerin her birinin ölçeğin bütünü ile olan korelasyonu (r) 0,552 (m18) ile 0,890 (m19) arasında değişmektedir. Tüm değerler 0,01 düzeyinde manidardır. Bu durumda, her bir maddeyle ölçülmeye çalışılan özellik ile ölçeğin bütünüyle ölçülmeye çalışılan özelliğin aynı olduğu, dolayısıyla da tüm maddelerin nihai ölçekte yer alabilecek nitelikte olduğu söylenebilir.

Benzer biçimde, üst %27 (n=56) ve alt %27 (n=56) diliminde yer alan öğretmen adaylarının her bir maddeye verdikleri cevapların ortalamalarını karşılaştırmak suretiyle yapılan analiz sonucunda elde edilen t değerlerinin tamamı 0,01 düzeyinde manidardır. Bu durum, tüm maddelerin, o madde ile ölçülmek istenen özelliğe sahip olanlarla olmayanları ayırıcı nitelikte olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla, elde edilen bu sonuçlar, tüm maddelerin nihai ölçekte yer alabileceğini göstermektedir.

Ölçeğin bir bütün olarak geçerliğe sahip olup olmadığını kanıtlamak amacıyla kullanılan diğer bir yöntem dış ölçüte dayalı geçerliktir. Ölçeğin dış ölçüte dayalı geçerlik düzeyini tespit etmek amacıyla ölçek ölçme ve değerlendirme dersini almış ve almamış 60’ar kişilik iki gruba uygulanmıştır. Her iki grubun yeterlik algıları bağımsız gruplarda t testi ile analiz edilerek analiz sonucu Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Dış Ölçüte Dayalı Geçerliğe İlişkin t Testi Sonucu

Ders	N	X	S	sd	t	p
Alanlar	60	89,95	8,42	118	24,39	0,00*
Almayanlar	60	60,06	4,37			

* P< 0,01 düzeyinde manidar

Tablo 4’deki verilere göre ölçme ve değerlendirme dersini alan öğrencilerin ölçeğin bütününden elde ettikleri puanların ortalamaları arasındaki fark 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak manidardır (t110= 24,39 p<0,01). Elde edilen bu bulgu, ölçeğin bir bütün olarak ölçülmek istenen özelliğe sahip olanlarla olmayanları ayırabildiğini, dolayısıyla da dış ölçüte dayalı geçerliğinin bulunduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

3.2. Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Nihai ölçeğin güvenirligi iki farklı yöntemle kanıtlanmıştır. Bunlar: 1) Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirligi ve 2) test-tekrar test güvenirligi’dir.

Ölçek kapsamındaki her bir faktörün ve ölçeğin bütünü için iç tutarlılık güvenirlilik katsayıları tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5’deki değerlere göre, ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık güvenirlilik katsayısı 1. faktör için 0,84; 2. faktör için 0,79; 3. faktör için 0,77 ve ölçeğin bütünü için 0,87’dir. Elde edilen bu katsayılar hem her bir faktör için hem de ölçeğin bütünü için kabul edilebilir düzeyde olup ölçeğin iç tutarlılık güvenirligine sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Faktörler ve Ölçeğin Bütününe Ait Alfa Güvenirlik Katsayıları

	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör	Ölçeğin Bütünü
Madde Sayısı	6	9	9	24
Cronbach α	0,84	0,79	0,77	0,87

Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik düzeyinin tespiti için ölçeğin nihai formu 20 kişilik bir öğrenci grubuna 20 gün arayla iki kez uygulanmıştır. Her iki uygulamadan elde edilen sonuçlar arasındaki korelasyon katsayısı 0,91 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin kararlı ölçme sonuçları verdiği şeklinde yorumlanabilir.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Yapılan çalışmalar neticesinde toplam 24 maddeden oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir. Deneme uygulamasında yer alan tüm maddeler nitelikli maddelerdir. Dolayısıyla maddelerin tamamı nihai ölçüğe alınmıştır. Ölçek üç boyutludur. Birinci boyutta 6, ikinci boyutta 9 ve üçüncü boyutta yine 9 madde yer almaktadır. Boyutlar “temel kavramlar”, “ölçme teknikleri” ve “istatistiksel çözümleme ve raporlaştırma” biçiminde adlandırılmıştır.

Ölçek 5’li likert tipi bir ölçektir. Her bir madde çok yeterliyim=5’ten çok yetersizim=1’e doğru puanlanmaktadır. Dolayısıyla, ölçekten elde edilecek toplam puanlar 24 ile 120 arasında değişmektedir. Her bir boyut için alınabilecek minimum ve maksimum puanlar sırasıyla birinci boyutta 6-30, ikinci boyutta 9-45 ve üçüncü boyutta 9-45 biçimindedir. Ölçekten ve her boyuttan elde edilen yüksek puanlar öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme genel yeterlikleri bakımından kendilerini yeterli algıladıkları, düşük puanlar ise yetersiz algıladıkları biçiminde yorumlanabilir.

Öğretmen yeterliklerinin bir bütün olarak ele alındığı çalışmalarda ölçme ve değerlendirmeye yönelik yeterlikler genelde tek boyut gibi gösterilmektedir (MEB, 2002; YOK, 2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine ilişkin bir çalışmada (MEB, 2006) diğer yeterlik alanlarının yanı sıra, ölçme ve değerlendirme yeterlik alanı da alt boyutlara ayrılarak her bir alt yeterlik alanına ait performans göstergeleri belirlenmiştir. Belirtilen çalışmada, ölçme ve değerlendirmeye yönelik genel yeterlikler “öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme” biçiminde adlandırılmıştır. Bu kısımda yer alan alt yeterlik alanlarının sayısı dördür. Bunlar sırasıyla “ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme”, “değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin öğrenmelerini ölçme”, “verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama” ve “sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme” dir. Bu çalışmada geliştirilen ölçeğin kapsamı ile ölçme ve değerlendirmeye yönelik yukarıda belirtilen alt yeterlik alanları birbirleriyle örtüşmektedir.

Öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirmeye yönelik yeterlik algılarının tespitinde kullanılmak üzere geliştirilen bir ölçekte (Karaca, 2004) toplam dört boyut belirlenmiştir. Bunlar sırasıyla “Ölçme Aracını Uygulama, Analiz Etme ve Değerlendirme Konusundaki Yeterlikler”, “Hedeflere Uygun Soru Hazırlama Konusundaki Yeterlikler”, “Ölçme Aracı Geliştirme Konusundaki Yeterlikler” ve “Öğretimin Hedefini Saptama Konusundaki Yeterlikler” dir. Bu çalışmada geliştirilmeye çalışılan ölçek ile Karaca (2004) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin özellikle birinci ve üçüncü boyutu benzerlikler göstermektedir.

Bu çalışmada geliştirilmeye çalışılan ölçeğin geliştirilmesi sürecinde dünyada ve

ülkemizde ölçme ve değerlendirme alanında yaşanan değişimleri dikkate alınmıştır. Bu yönüyle ölçeğin, günümüzde ölçme ve değerlendirme alanında sahip olunması gereken yeterliklere yönelik algıları belirleyebilecek nitelikte olduğu ve ilgili kişi ve kurumlara önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Atılğan, H., Kan, A. ve Doğan, N. (2007). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Geliştirilmiş İkinci Baskı. Anı Yayıncılık. Ankara.
- Baykul, Y. (2000). Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi ve Uygulaması, Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S. ve Bıçak, B. (2008). Geleneksel-Alternatif Ölçme ve Değerlendirme: Öğretmen El Kitabı, İkinci Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Bıçak, B. ve Çakan, M. (2004). Lise Öğretmenlerinin Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına Dönük Görüşleri. Milli Eğitim Bakanlığı, Orta Öğretimde Yeniden Yapılanma Sempozyumu, Ankara.
- Costa, Arthur L. (1989). "Re-assessing assessment" Educational Leadership, 46(7).
- Ediger, Marlow. (2000). "Measurement/evaluation courses in teacher education" Education, 121(1).
- Erkuş, A. (2006). Sınıf Öğretmenleri için Ölçme ve Değerlendirme: Kavramlar ve Uygulamalar, Ekinoks Yayınları. Ankara.
- Gelbal, S ve Kelecioğlu, H. (2007). "Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33: 135-145.
- Güven, S. (2001). "Sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmede kullandıkları yöntem ve tekniklerin belirlenmesi". 10. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Bolu.
- Karaca, E. (2004) "Öğretmen Adaylarının Ölçme ve Değerlendirme Yeterliklerine İlişkin Likert Tipi Bir Yeterlik Algısı Ölçeğinin Geliştirilmesi", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.10, 2004.
- MEB. (1990). Ölçme ve Değerlendirme Sistemi Geliştirme Çalışmaları 1: Ölçme ve Değerlendirme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- MEB. (2002). Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Öğretmen Yeterlikleri, Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB. (2006). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, Ankara.
- Mehrens, William.A., ve Irvin J. Lehmann. (1991). Measurement And Evaluation in Education and Psychology, Holt Rinehart and Winston Inc, New York.
- Nartgün, Z. (2008). "Reflections of the Understanding of Assessment Adopted in the 4th and 5th Grade Science and Technology Curriculum in Textbooks", Essays in Education, Special Edition, 76-89.
- Nitko, A. J. (2004). Educational Assessments of Students, Englewood Cliffs, NJ:Prentice Hall.
- Popham. W.J. (2003). Test Better Teach Better: The Instructional Role of Assessment, ASCD. Virginia. USA.
- Salend, S. C. (1995). "Modifying tests for diverse learners". Intervention in School & Clinic, 31(2).
- Salvia, J. & Ysseldyke E. J. (1995). Assessment, Sixth Edition, Houghton Mifflin Company, Boston.
- Stiggins, R.J. (1999). "Assessment, student confidence, and school success", Phi Delta Kapan, 81(3).

- Tavşancıl, E. (2006). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi, Üçüncü Baskı, Nobel, Yayın Dağıtım.
- Tekin, H. (1993). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Sekizinci Baskı, Yargı Yayınları, Ankara.
- Tezbaşaran, A.A. (1997). Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu, İkinci Baskı, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Turgut, M.F. (1990). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları, 7. Baskı. Saydam Matbaacılık: Ankara
- Yanpar, T. (1992). “Ankara ilkokullarındaki ikinci devre öğretmenlerinin öğretmenlik mesleği ve konu alanlarıyla ilgili eğitim ihtiyaçları” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- YÖK (2006). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programı. Erişim Adresi: http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen_yetistirme_lisans_programlari.htm Erişim Tarihi: 11.11.2008.
- YÖK (2008). Öğretmen Yeterlikleri erişim adresi: yok.gov.tr/egitim/ogretmen/akr2/ek3/ek31.html erişim tarihi: 08.11.2008.

Ek 1: Öğretmen Adayları İçin Ölçme ve Değerlendirme Genel Yeterlik Algisi Ölçeği

Yönerge: Bu ölçek öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme genel yeterlik algılarını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Üç boyuttan oluşan ölçekte toplam 24 genel yeterlik ifadesi bulunmaktadır. Her bir ifade kapsamında birlikte verilmiştir. Sizden istenen her bir ifadeyi okuyarak size uygun gelen seçeneği işaretlemenizdir. Seçeneklerden 5 çok yeterliyim, 4 yeterliyim, 3 orta düzeyde yeterliyim, 2 yetersizim, 1 çok yetersizim anlamına gelmektedir.

Katkılarınız için teşekkürler.

Üniversite:
Sınıf:

Bölüm:
Cinsiyet:

Genel Yeterlikler		5	4	3	2	1
Boyut 1: Temel Kavramlar						
	İfadeler	Kapsam				
1	Ölçme kavramı konusunda	Doğrudan, dolaylı ve türetilmiş ölçme				
2	Değerlendirme kavramı konusunda	Tanılayıcı, biçimlendirici ve değer biçmeye dönük değerlendirme				
3	Değişken kavramı konusunda	Nitel / nicel, sürekli / süreksiz, bağımlı / bağımsız / kontrol değişkenleri				
4	Ölçek kavramı konusunda	Adlandırma/sınıflama, sıralama, eşit aralıklı, oranlı ölçekler				
5	Geçerlik kavramı konusunda	Görünüş, kapsam, yapı, benzer ölçekler, yordama geçerliği				
6	Güvenirlik kavramı konusunda	Ölçme hatası, güvenilirlik, güvenilirlik türleri: test-tekrar test, paralel formlar, eşit yarılar, iç tutarlılık, puanlayıcılar arası uyum.				

Boyut 2: Ölçme Teknikleri							
	İfadeler	Kapsam	5	4	3	2	1
1	Çoktan seçmeli sorular konusunda	Kazanımın yapısına uygun ç.s.soru tipini belirleme ve yazma, uygulama ve puanlama					
2	Kısa cevaplı sorular konusunda	Kazanımın yapısına uygun soru yazma, uygulama ve puanlama					
3	Eşleştirme tipi sorular konusunda	Kazanımın yapısına uygun soru yazma, uygulama ve puanlama					
4	Doğru/yanlış tipi Sorular konusunda	Kazanımın yapısına uygun soru yazma, uygulama ve puanlama					
5	Açık uçlu sorular konusunda	Kazanımın yapısına uygun soru yazma, uygulama ve puanlama					
6	Performans görevleri konusunda	Kazanımın yapısına uygun performans görevi belirleme, uygulama ve puanlama					
7	Öğrenci ürün dosyası-portfolyo konusunda	Portfolyoya dayalı ölçme sürecini işletebilme					
8	Diğer tamamlayıcı ölçme teknikleri konusunda	Kazanımın yapısına uygun kavram haritaları, kelime ilişkilendirme, tanılayıcı dallanmış ağaç, yapılandırılmış grid hazırlama, uygulama ve puanlama					
9	Bilişsel olamayan niteliklerin ölçülmesi konusunda	Duyuşsal ve psikomotor niteliklerin ölçülmesi					
Boyut 3: İstatistiksel Çözümleme ve Raporlaştırma							
	İfadeler	Kapsam	5	4	3	2	1
1	Madde analizi konusunda	Madde güçlük indeksi ve madde ayırıcılık gücü hesaplama ve yorumlama					
2	Frekans dağılımlarının belirlenmesi konusunda	Frekans dağılımları ve grafiksel gösterimler					
3	Merkezi eğilim ölçüleri konusunda	Ortalama, ortanca, mod vb. hesaplama ve yorumlama					
4	Merkezi dağılım ölçüleri konusunda	Ranj, standart sapma, varyans vb hesaplama ve yorumlama					
5	Birim normal dağılımın belirlenmesi konusunda	Normal dağılım, çarpıklık basıklık, vb. hesaplama ve yorumlama					
6	İlişki ölçüleri konusunda	Verilerin yapısına uygun korelasyon tekniğinin belirlenmesi, hesaplamanın yapılması ve yorumlanması					
7	Kestirisel istatistikler konusunda	t-testi, F testi vb istatistikleri hesaplama ve yorumlama					
8	Puanların nota dönüştürülmesinde kullanılan farklı yaklaşımlar konusunda	Mutlak değerlendirme, bağıl değerlendirme vb.					
9	Yapılan ölçme uygulamaları ve istatistiksel çözümlemelerden elde edilen sonuçları raporlaştırma konusunda	Öğrencilere, yöneticilere ve velilere sunulacak raporların hazırlanması					